

Prognos för arbetsmarknaden 2013-2014

Innehållsförteckning

Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsprognoser	4
Definitioner	5
Sammanfattning	7
Efterfrågan på arbetskraft och sysselsättningsutveckling.....	9
Lediga platser	9
Kapacitetsutnyttjande.....	10
Rekryteringsproblem.....	11
Varsel.....	12
Sysselsättningen i länet	13
Näringsgrenar och yrken	15
Jord- och skogsbruk.....	15
Industri.....	16
Byggverksamhet	17
Privata tjänster	19
Offentliga tjänster.....	22
Utbudet av arbetskraft	25
Öppet arbetslösa och sökande i program.....	27
Arbetslöshetens struktur	28
Arbetsmarknadspolitiska utmaningar	31
Tre av tio arbetslösa i mer än tre år	31
Antalet personer i utsatta grupper ökar.....	32
Om prognosen.....	40
Källor	41
Tabell- och diagrambilaga	42
Rekryteringsproblem.....	42

Arbetsförmedlingens arbetsmarknadsprognoser

I Arbetsmarknadsutsikterna för Västmanlands län presenteras bedömningar för den regionala sysselsättnings- och arbetslöshetsutvecklingen. I rapporten återfinns bedömningar av utvecklingen inom de olika huvudbranscherna industri, byggverksamhet, privata tjänster, offentliga tjänster samt jord- och skogsbruk. Dessutom beskrivs bland annat befolkningsutvecklingen, arbetskraftsutbudet, arbetsgivarnas bedömningar av efterfrågan på varor och tjänster, brist- och överskottsyirken samt vilka utmaningar länets arbetsmarknad står inför.

Arbetsförmedlingens prognoser är unika eftersom de bygger på intervjuer med ett stort antal privata och offentliga arbetsgivare. Intervjuerna görs av arbetsförmedlare och svaren inhämtas via dialog med arbetsgivarna vid ett besök eller per telefon.

Materialet är insamlat och bearbetat under våren 2013 och prognosperioden sträcker sig fram till utgången av 2014. Prognosen är tänkt att fungera som ett besluts- och discussionsunderlag för alla som arbetar med att skapa goda förutsättningar för en väl fungerande arbetsmarknad.

Tack alla arbetsgivare, arbetsförmedlare och andra som medverkat i arbetet med prognosen.

Definitioner

Arbetsförmedlingens konjunkturindex

Detta index beskriver stämningläget hos de privata arbetsgivarna. Indexet baseras på Arbetsförmedlingens intervjuundersökning och arbetsställdas förväntningar om efterfrågeutvecklingen för de kommande sex månaderna. Det beräknas som andelen arbetsställen som bedömt ökning av efterfrågan på sina varor/tjänster minus andelen arbetsställen som bedömt minskning. Motsvarande index för offentliga arbetsgivare kallas Arbetsförmedlingens verksamhetsindex.

Arbetskraften

I arbetskraften ingår förvärvsarbetande, öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd. Samtliga uppgifter avser åldersgruppen 16-64 år.

Arbetsställe

Med arbetsställe avses normalt en lokal arbetsplats. Mer precist är det varje adress, fastighet eller grupp av fastigheter där företaget bedriver verksamhet.

Registerbaserad arbetskraft

Den registerbaserade arbetskraften utgörs av:

1. Den förvärvsarbetande nattbefolkningen (enligt SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik Rams) som består av alla som bor på en ort och som jobbar på orten eller som pendlar till jobb på annan ort. Dessa uppgifter uppdateras en gång per år, i november.
2. Öppet arbetslösa (inskrivna på Arbetsförmedlingen).
3. Personer i program med aktivitetsstöd (inskrivna på Arbetsförmedlingen).

Den registerbaserade arbetskraften används för att redovisa andelen arbetslösa i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Samtliga uppgifter avser åldersgruppen 16-64 år.

Säsongrensning

Säsongrensning görs för att jämma ut de säsongsmässiga variationerna under året. I detta ingår även att ta bort eller tona ned extrema värden i en serie. Säsongrensning görs för att tydligare framhäva utvecklingsriktningen. Vid säsongrensning beräknas även seriens trend.

Sökande i program med aktivitetsstöd

Arbetssökande som deltar i arbetsmarknadspolitiska program med aktivitetsstöd.

Totalt inskrivna arbetslösa

Summan av antalet öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd.

Öppet arbetslösa

Arbetssökande som är inskrivna vid Arbetsförmedlingen, aktivt söker och omgående kan tillträda ett arbete, samt inte deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program.

Sammanfattning

Antalet sysselsatta ökar...

Den ekonomiska aktiviteten i Europa kommer att vara fortsatt svag under 2013. Svensk arbetsmarknad har dock stått emot den svaga omvärldskonjunkturen relativt väl jämfört med utvecklingen i många andra länder. Sysselsättningen i riket som helhet har under årets fyra första månader ökat i en förvånansvärt god takt. Sysselsättningen kommer att fortsätta öka framöver och det beräknas ge avtryck i flertalet av landets regioner, och då i synnerhet i Stockholms län.

Antalet sysselsatta i Västmanlands län kommer att öka under prognosperioden, 2013 och 2014. Under 2013 bedöms antalet sysselsatta öka med 400 personer, eller 0,4 procent, vilket dock är lägre än ökningstakten i riket som helhet på 0,7 procent. Sysselsättningen kommer att öka i en snabbare takt under 2014. Det sammanhänger med en successivt högre ekonomisk aktivitet i Europa som kommer att ha en positiv inverkan på svensk arbetsmarknad. I Västmanlands län beräknas sysselsättningen öka med 600 personer, eller 0,5 procent, under 2014.

...vilket även antalet arbetslösa gör under 2013

Arbetslösheten i länet har sedan hösten 2012 ökat i en något svagare takt än vad som förutspåddes i den senaste prognosen hösten 2012. Under loppet av 2013 kommer dock arbetslösheten fortsätta att öka. Detta trots att antalet sysselsatta ökar. Att arbetslösheten ökar hänger samman med att utbudet av arbetskraften också ökar, det vill säga att fler söker sig till arbetsmarknaden. Eftersom arbetskraften ökar i en snabbare takt än sysselsättningen kommer den relativa arbetslösheten i länet öka under 2013 för att i slutet av året uppgå till 10,6 procent av arbetskraften jämfört med 10,1 procent motsvarande period 2012. Under 2014 kommer arbetslösheten att sjunka till 10,4 procent. Det beror på en successivt bättre utveckling i Europa som på ett tydligare sätt gynnar utvecklingen på svensk arbetsmarknad.

Förlängda tider i arbetslöshet – och fler som har svårt att snabbt finna arbete

Av dem som var inskrivna som arbetslösa våren 2013 var det drygt 30 procent, eller närmare 4 000 personer, som hade varit arbetslösa i en sammanlagd tid på mer än tre år under den senaste tioårsperioden. Det innebär att det finns en stor grupp arbetslösa i länet med långa tider i arbetslöshet, och antalet i denna grupp bedöms fortsätta att öka under åren 2013 och 2014.

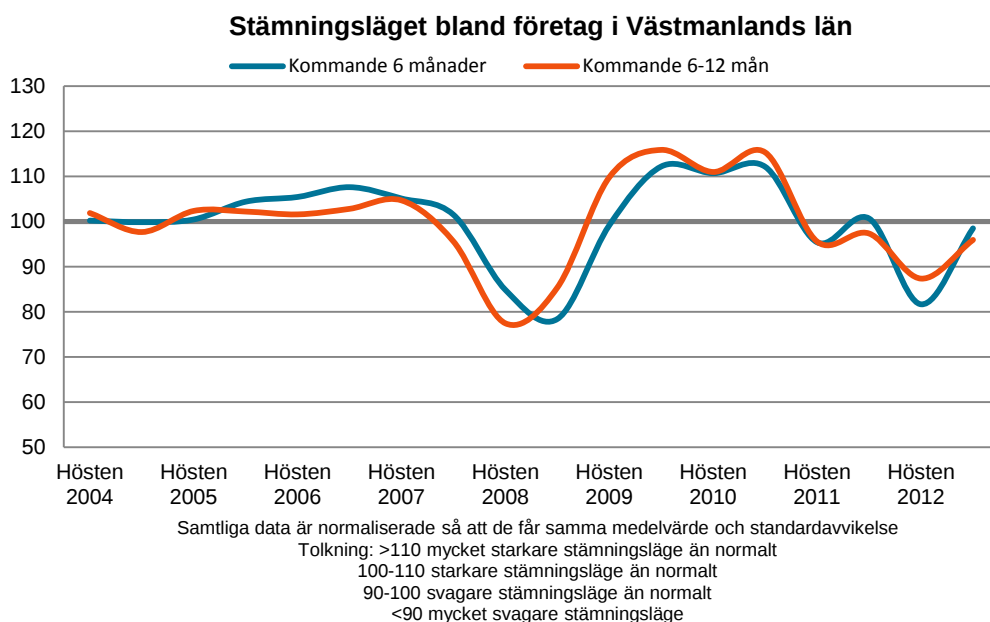
För många grupper på arbetsmarknaden kommer konkurrensen om jobben att upplevas som hård. I synnerhet bedöms många arbetslösa i följande grupper av arbetssökande ha

svårt att snabbt finna ett arbete under prognosperioden: Arbetssökande utan gymnasieutbildning, funktionsnedsatta med nedsatt arbetsförmåga, utomeuropeiskt födda samt äldre arbetslösa (55-64 år). Över 80 procent av ökningen av inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen under januari-april 2013 har utgjorts av personer som tillhör någon av de grupper som har svårt att snabbt finna ett arbete, och antalet i dessa grupper bedöms fortsätta att öka, från 7 900 i slutet av 2012 till 8 500 personer i slutet av 2013.

Efterfrågan på arbetskraft och sysselsättningsutveckling

Förbättrat stämningsläge bland länets företag

Trots den fortsatt svaga ekonomiska utvecklingen i omvärlden tycks optimismen ha ökat hos näringslivet i länet. Detta får ses som en återhämtning från ett tidigare dystrare stämningsläge. Arbetsförmedlingens intervjuundersökning från våren 2013 visar att andelen företag som spår en positiv efterfrågeutveckling på 6 månaders sikt överstiger andelen som förväntar sig en minskning. Även på 6-12 månaders sikt är ett allt större antal arbetsställen optimistiska vad gäller efterfrågan på deras varor och tjänster.

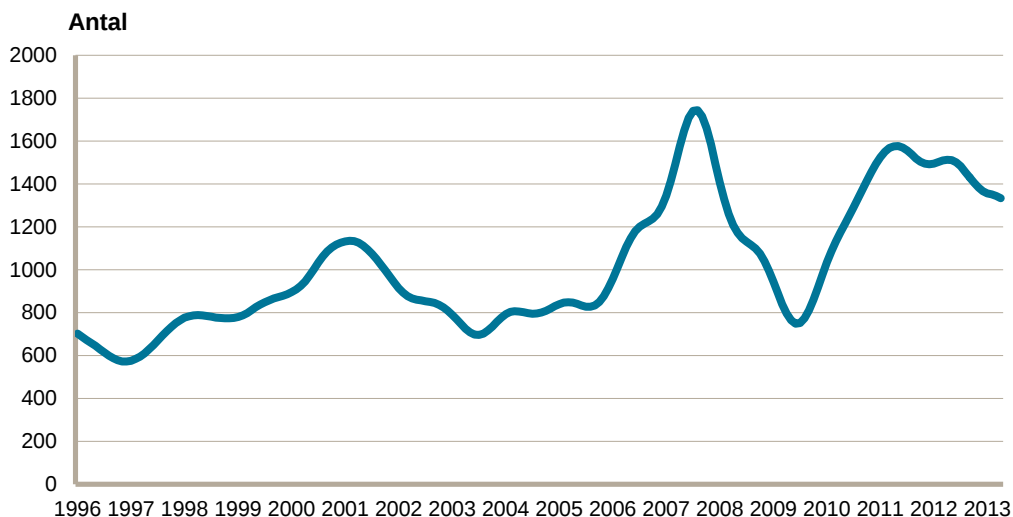
Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Lediga platser

Inflödet av nyanmälda platser till Arbetsförmedlingen är en indikator på företagens rekryteringsbehov. Samtidigt är det viktigt att understryka att inte alla lediga platser anmäls till Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingens marknadsandel ligger vanligtvis i intervallet 30-40 procent. Under 2012 anmäldes totalt drygt 17 500 platser till länets arbetsförmedlingar, vilket är en minskning med cirka 1 000 platser jämför med föregående år. En granskning av de säsongsrensade och trendade serierna för 2012 visar att minskningen började i mitten av året. Siffrorna för våren 2013 visar på ett fortsatt minskat inflöde av anmälda platser inom länet (se diagram 2). Den avmattade ekonomiska tillväxten de senaste fem åren har lett till att efterfrågan på arbetskraft har klingat av. Indikatorerna för

arbetskraftsefterfrågan är därmed dämpade. Västmanland tillhör de fåtal län som har färre nyanmälda platser i april 2013 jämför med motsvarande period året innan.

Diagram 2. Nyanmälda lediga platser till Arbetsförmedlingen, med varaktighet längre än tio dagar under perioden januari 1996 till april 2013

Källa: Arbetsförmedlingen, säsongrensade data, trendvärden.

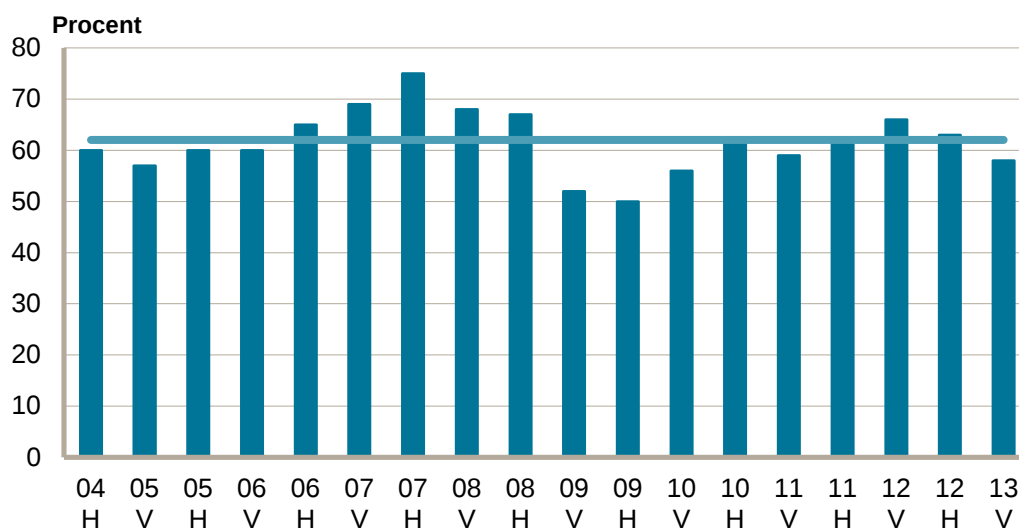
Kapacitetsutnyttjande

En viktig indikator när det gäller efterfrågan på arbetskraft är kapacitetsutnyttjandet, det vill säga hur mycket produktionen kan öka med befintlig personalstyrka innan ytterligare personal måste rekryteras.

Diagram 3 visar andelen företag som klarar av en produktionsökning på 0 till 10 procent innan nyrekryteringar behövs. Ett högt värde tyder på (nästan) fullt utnyttjade produktionsresurser medan ett lågt värde innebär att det finns utrymme för produktionsökningar innan ytterligare personal behövs. Kapacitetsutnyttjandet har minskat successivt sedan våren 2012, och ligger nu under det historiska genomsnittet.

I vårens undersökning angav 58 procent av företagen att de kan öka produktionen med upp till 10 procent innan några rekryteringar behövs, vilket är 5 procent lägre än mätningen hösten 2012. Sammantaget indikerar vårens undersökning att det fortsättningsvis finns en stor andel företag som kan öka produktionen relativt mycket innan personalstyrkan måste utökas.

Diagram 3. Andel arbetsställen som utnyttjar personalresurserna nästan fullt ut. Hösten 2004 – våren 2013. Västmanlands län. Heldragen linje = historiskt genomsnitt

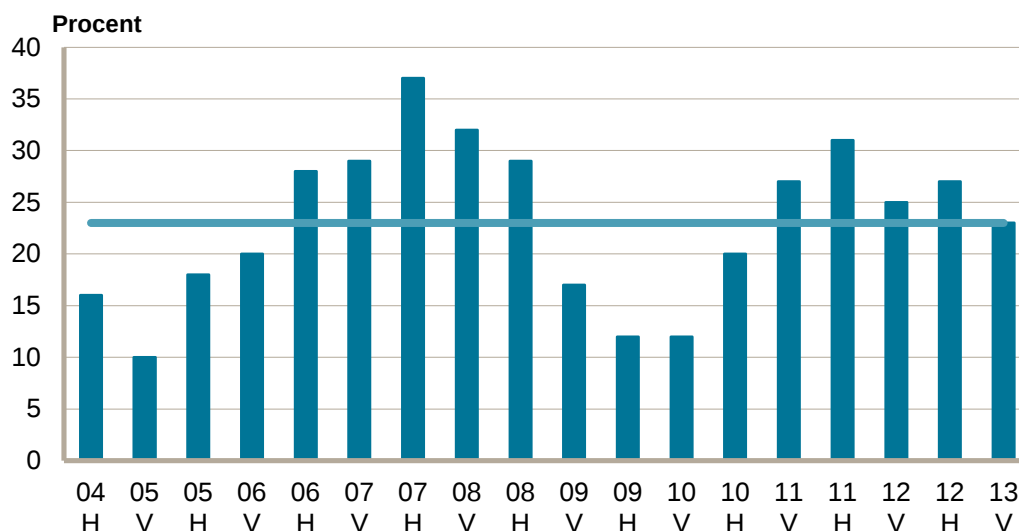
Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Anm. Andel arbetsställen som klarar en produktionsökning på upp till 10 procent innan nyrekryteringar behövs.

Rekryteringsproblem

Andelen arbetsgivare som upplevt brist på arbetskraft vid rekrytering under det senaste halvåret har minskat och ligger nu i nivå med det historiska genomsnittet i länet (se diagram 4). I vårens intervjuer uppger 23 procent av arbetsgivarna att de har upplevt brist på den kompetens de sökt vid rekrytering under det senaste halvåret. Det innebär att rekryteringsproblemen i länet är fortsatt relativt stora trots att efterfrågan på arbetskraft under det senaste halvåret har försvagats. Rekryteringsproblemen är som störst inom hotell och restaurang, personliga och kulturella tjänster samt inom finansiell verksamhet och företagstjänster.

Diagram 4. Andel arbetsställen som har angett att de upplevt brist på arbetskraft vid rekrytering under det senaste halvåret. Hösten 2004 – våren 2013, Västmanlands län

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Varsel

Antal personer som berörs av varsel om uppsägning indikerar arbetsgivarnas efterfrågan på arbetskraft, vilket i sig kan utgöra en bra konjunkturmätare. Samtidigt är det viktigt att beakta att alla varsel inte resulterar i uppsägningar. Varselantalet i länet har efter krisåren 2008 och 2009 legat på en relativt låg nivå, vilket åskådliggörs i tabellen nedan. Svensk ekonomi tycks emellertid ha saktat in under 2012 efter en succesiv upphämtning efter 2009. Detta har tvingat företagen att se över sina personalstyrkor givet rådande marknadsförhållanden. Inledningen av 2013 ger tecken om ett eventuellt stigande antal varsel och en fortsatt låg ekonomisk aktivitet. Företagens bemanningsbehov kommer framöver vara beroende av både den inhemska och den internationella efterfrågan på företagens varor och tjänster. Med hänsyn till det hittills för året höga varselantalet och det fortsatt osäkra ekonomiska läget är det troligt att varselantalet för helåret kommer att sluta på en relativt hög nivå.

Tabell 1: Antal varslade personer per år

År	Antal varslade
2002	1 794
2003	2 846
2004	1 687
2005	1 988
2006	1 168
2007	835
2008	2 713
2009	3 308
2010	670
2011	1 054
2012	1 324
2013 (t.om. april)	775

Källa: Arbetsförmedlingen.

Sysselsättningen i länet

Sysselsättningen ökar under 2013

Den ekonomiska aktiviteten i Europa kommer att vara fortsatt svag under 2013. Svensk arbetsmarknad har dock stått emot den svaga omvärldskonjunkturen relativt väl jämfört med utvecklingen i många andra länder. Sysselsättningen i riket som helhet har under årets fyra första månader ökat i en förvånansvärd god takt. Sysselsättningen kommer att fortsätta att öka framöver och det beräknas ge avtryck i flertalet av landets regioner, och då i synnerhet i Stockholms län.

Antalet sysselsatta i Västmanlands län bedöms öka under prognosperioden, 2013 och 2014. Under 2013 kommer antalet sysselsatta öka med 400 personer, eller 0,4 procent, vilket dock är lägre än ökningstakten i riket som helhet på 0,7 procent. Sysselsättningen kommer att fortsätta att öka under 2014. I såväl riket som helhet som i Västmanlands län beräknas sysselsättningsökningen vara större 2014 än 2013. Det sammanhänger med en förväntad högre ekonomisk aktivitet i Europa. Det kommer att ha en positiv inverkan på svensk arbetsmarknad. I Västmanlands län beräknas sysselsättningen öka med 600 personer under 2014.

**Tabell 2. Sysselsättningsutvecklingen under prognosperioden.
Jämförelse med samma kvartal året innan. Västmanlands län**

	Kvartal 4 2013	Kvartal 4 2014
Jord- och skogsbruk	↗	↗
Byggverksamhet	→	↗
Industri	↘	→
Privata tjänster	↗	↗
Offentliga tjänster	↗	↗
Totalt	400	600

Källa: Arbetsförmedlingen. Bedömningen avser förvärvsarbetande dagbefolkning (16-64 år).

Näringsgrenar och yrken

Tabell 3. Yrkesbarometern – Arbetsmarknadsläget för ett urval av yrken i Västmanlands län under det närmaste året

Bristyrken	Överskottsyrlen
KOCKAR	MONTÖRER, EL- OCH TELEUTRUSTNING
LÄKARE	GODSHANTERARE OCH EXPRESSBUD
FÖRSKOLLÄRARE	FÖRSÄLJARE, DAGLIGVAROR
PSYKOLOGER	FÖRSÄLJARE, FACKHANDEL
SPECIALPEDAGOGER	SKOGSMÄSTARE
RÖNTGENSIJUKSKÖTERSKOR	SKOGSARBETARE
BAGARE/KONDITORER	BARNSKÖTARE
LASTBILSMEKANIKER	VÅRDBITRÄDEN
GYMNASIELÄRARE I YRKESÄMNEN	LAGERARBETARE
CIVILINGENJÖRER, OLIKA INRIKTNINGAR	TRUCKFÖRARE

Tabellen visar en bedömning av arbetsmarknadsläget för ett urval av yrken i länet under 2013 och 2014.

Jord- och skogsbruk

Jord- och skogsbruk är sett till antalet sysselsatta en liten näring som sysselsätter cirka 2 200 personer, motsvarande 1,8 procent av samtliga sysselsatta i länet. Under 2011 ökade antalet sysselsatta i näringen med närmare 350 personer.¹ Medelåldern på de sysselsatta är hög och under de närmaste åren kommer en stor andel av de sysselsatta i näringen lämna arbetsmarknaden av åldersskäl.

Det senaste halvåret har varit gynnsamt för jord- och skogsbruk. I Arbetsförmedlingens intervjuundersökning är det en stor andel av arbetsgivarna som rapporterar om en ökad efterfrågan på deras varor och tjänster under det senaste halvåret. Det råder även tillförsikt inför utvecklingen under det kommande året. Både vad gäller utvecklingen de kommande 6 månaderna och för de därpå följande 6 månaderna råder det optimism om en fortsatt god utveckling. Den goda utvecklingen under det senaste halvåret visar sig även i företagens kapacitetsutnyttjande. Mer än var tredje företag uppger att produktionen inte kan öka utan att rekrytering av arbetskraft är nödvändig. Vidare är rekryteringsproblemen ringa jämfört med situationen i andra näringar. Endast drygt var tionde arbetsgivare har upplevt brist på arbetskraft med rätt kompetens under det senaste halvåret. Antalet sysselsatta i näringen väntas öka något under prognosperioden.

¹ Enligt SCB:s registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Industri

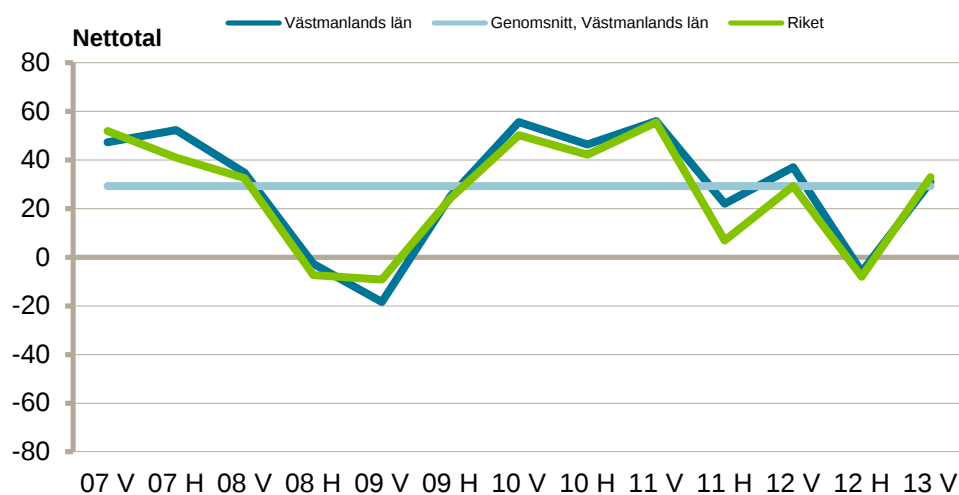
I Västmanland är industrin en stor näring som 2011 sysselsatte närmare 24 000 personer, motsvarande 21 procent av samtliga sysselsatta i länet. Industrin i länet drabbades mycket hårt av finanskrisen och mellan 2008 och 2009 minskade antalet sysselsatta med 3 000 till 23 000 personer. Efter 2009 har det skett en viss uppgång i antalet sysselsatta i industrin.

Mer optimistiska företag

Utvecklingen i industrin har varit svag under det senaste halvåret. I vårens intervjuer är det fler företag som rapporterar att efterfrågan har minskat än ökat. Industrin är den näring som rapporterar om svagast utveckling under det senaste halvåret.

Trots den svaga efterfrågeutvecklingen under det senaste halvåret andas industriföretagen optimism, dock från ett tidigare dämpat stämningsläge. I vårens intervjuundersökning är det fler som bedömer att efterfrågan kommer att öka de närmaste 6 månaderna än det är som bedömer att den kommer att minska. Industriföretagen är också optimistiska om efterfrågeutvecklingen kommande 6-12 månader. Det tyder på att företagen väntar sig en förbättrad industrikonjunktur under det närmaste året.

Diagram 5. Arbetsförmedlingens konjunkturindex. Arbetsställen inom industrin. Västmanlands län, våren 2007 – våren 2013

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Mindre lediga personalresurser

De lediga personalresurserna i industrin har ökat något sedan hösten 2012. Det avspeglas i företagens svar i Arbetsförmedlingens senaste intervjuundersökning. Detta är framför allt en följd av att många industriföretag minskat sin personalstyrka under det gångna året men det beror också på en svagare efterfrågan, vilket även företagen angett i den senaste intervjuundersökningen. Drygt var tionde företag uppger att produktionen inte kan öka utan att man behöver rekrytera personal. Ungefär vart tredje företag uppger att produktionen kan öka i intervallet 1-10 procent innan det blir aktuellt att utöka personalstyrkan. Även om de lediga personalresurserna minskat något sedan hösten 2012 visar svaren i vårens intervjuer att produktionen i många industriföretag kan öka relativt mycket innan det kommer att ge något nämnvärt avtryck i antalet anställda.

Minskade rekryteringsproblem

Under det senaste halvåret har rekryteringsproblemen i industrin minskat. I den senaste intervjuundersökningen är det närmare var femte industriföretag som uppger att de har haft svårt att hitta den kompetens de sökt vid rekrytering under det senaste halvåret, vilket är en lägre andel än hösten 2012. Företagen rapporterar om vissa svårigheter att få tag i civilingenjörer.

Svag omvärldskonjunktur fortsätter påverka industrin

Den svaga aktiviteten i europakonjunkturen väntas enligt vårt scenario i den här prognosen fortsätta att påverka industrin under 2013. Den ekonomiska utvecklingen i euroområdet väntas bli fortsatt svag under hela prognosperioden. Svensk export har stor exponering mot Europa, cirka 70 procent av svensk export går till länder i Europa. Trots att den senaste intervjuundersökningen visar på en stigande framtidsoptimism i industrin, dock från ett tidigare svagt efterfrågeläge, väljer vi att dämpa deras förväntningar något. Enligt vårt scenario kommer industrin gå ett relativt svagt tufft år till mötes. Antalet sysselsatta inom industrin kommer att minska något under 2013.

Byggverksamhet

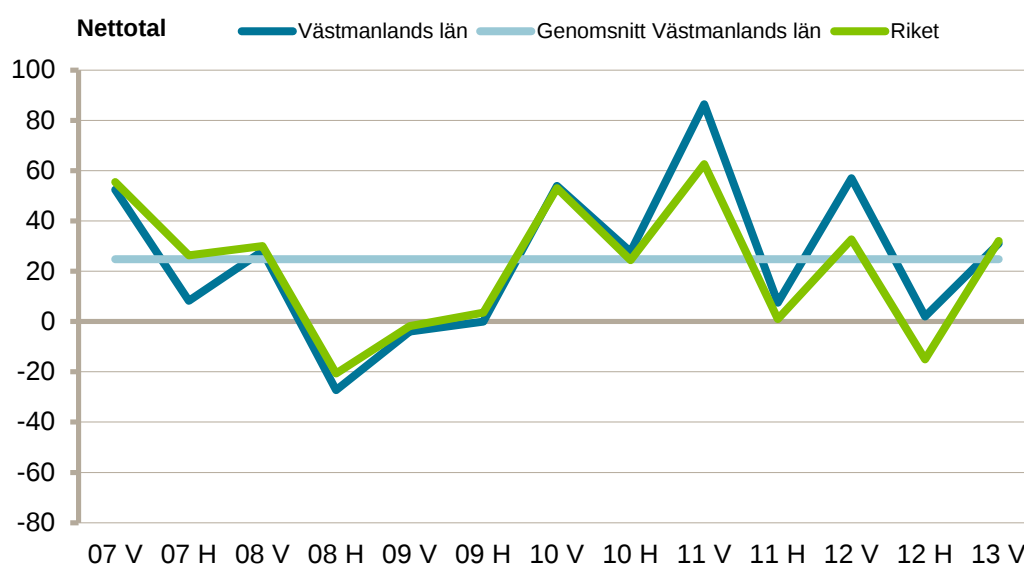
Byggnadsverksamheten drabbades hårt av den finansiella krisen. Detta återspeglades inte minst i Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar under 2009 som visade på en tydlig nedgång i efterfrågan på byggtjänster. Trots den kraftiga nedgången i efterfrågan minskade bara antalet sysselsatta i näringen marginellt i länet, med 200 personer mellan 2008 och 2009. Det tyder på att företagen såg krisen och efterfrågefallet som kortvarigt och

därför valde att behålla personal. Efter 2009 stärktes byggkonjunkturen och antalet sysselsatta ökade både under 2010 och 2011. År 2011 var drygt 8 000 personer sysselsatta i bygg, motsvarande 7 procent av samtliga sysselsatta i länet.²

Bygg väntar sig en bättre utveckling framöver

Byggföretagen rapporterar om en svag efterfrågeutveckling under det senaste halvåret. Det är fler företag som rapporterar om att efterfrågan har minskat än att den har ökat. Byggföretagen är emellertid mer optimistiska om utvecklingen för det kommande året. I synnerhet vad gäller deras bedömning av utveckling kommande 6 månader. På 6-12 månaders sikt är dock förväntningarna något dämpade. Byggföretagen är i regel, till följd av säsongeffekter, alltid mer optimistiska i vårens intervjuer än i höstens. Beaktar man detta så framkommer det att företagen i vårens undersökning är mer försiktiga i sina framtidsbedömningar än vad man var vid motsvarande period vid tidigare intervjuundersökningar.

Diagram 6. Arbetsförmedlingens konjunkturindex. Arbetsställen inom byggverksamhet. Västmanlands län, våren 2007 – våren 2013

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Mindre ansträngt nyttjande av personal

Det är färre företag som rapporterar om ett högt kapacitetstutnyttjande (ansträngt utnyttjande av personal i förhållande till produktionsnivån) jämfört med hösten 2012. Det kan bero på att företagen rekryterat mer arbetskraft och/eller att efterfrågan har försvagats. I Arbetsförmedlingens intervjuundersökning rapporterar företagen om att antalet anställda

² Enligt SCB:s Registerbaserade arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

i nuläget är något färre jämfört med för ett år sedan. Samtidigt rapporterar fler företag, som tidigare nämnts, om en svag efterfrågeutveckling. Det tyder på att det lägre kapacitetstillnyttjandet i byggindustrin framför allt beror på en svagare utveckling av efterfrågan på byggtjänster.

Dämpade rekryteringsproblem

Byggföretagens problem med att finna rätt kompetens vid rekrytering har sedan en tid tillbaka varit stor enligt Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar. Rekryteringsproblemen har dock minskat undan för undan i de senaste intervjuundersökningarna. I Arbetsförmedlingens dialog med byggföretagen våren 2013 är det närmare vart femte företag som rapporterar om rekryteringsproblem under det gångna halvåret. Det är den lägsta andelen sedan våren 2010 och under genomsnittet de senaste åtta åren. Det hänger samman med ett minskat rekryteringsbehov under senare tid. Bland de yrken som företagen har haft svårt att rekrytera det senaste halvåret återfinns bland annat plattsättare och målare.

Oförändrat antal sysselsatta 2013

Byggföretagens stämningsläge har stärkts jämfört med hösten 2012. Som tidigare nämnts brukar byggföretagen vara mer positiva om kommande utveckling i vårens intervjuer än i höstens. Jämfört med byggföretagens svar vid motsvarande period de tre föregående intervjuundersökningarna är deras framtidsoptimism emellertid något dämpad. Antalet sysselsatta i byggnadsverksamheten bedöms att vara oförändrat under 2013.

Privata tjänster

Den privata tjänstesektorn sysselsätter flest i länet. Drygt 41 000 var sysselsatta i näringen år 2011. Det motsvarar 36 procent av samtliga sysselsatta i Västmanland. Flera branscher i den privata tjänstesektorn är konjunkturkänsliga och beroende av köpstarka och konsumtionsvilliga hushåll. Vidare lever delar av den privata tjänstesektorn i symbios med utvecklingen i andra näringar som industrin och byggnadsverksamheten.

Antalet sysselsatta i den privata tjänstesektorn ökade både under 2010 och 2011. Störst var ökningen under 2011 då antalet sysselsatta ökade med 1 500 personer eller närmare 4 procent. Det innebär att den privata tjänstesektorn stod för drygt 50 procent av sysselsättningsökningen i länet under 2011.³

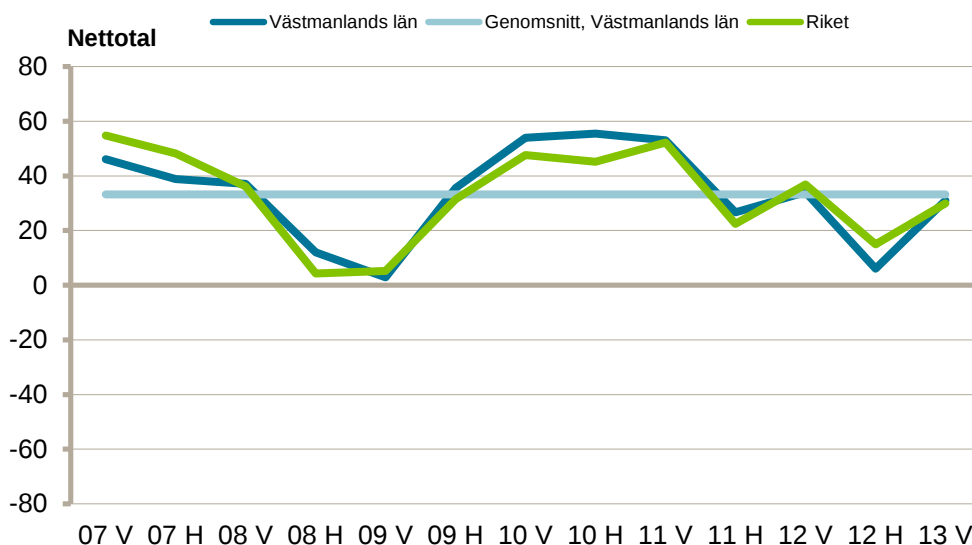
³ Enligt RAMS (registerbaserad arbetsmarknadsstatistik), SCB.

Dämpat stämningsläge

Många företag i den privata tjänstesektorn rapporterar om en något svagare efterfrågeutveckling under det senaste halvåret. Närmare vart fjärde företag rapporterar om en minskad efterfrågan på deras varor och tjänster medan vart tredje rapporterar om en ökad. Det föreligger dock skillnader mellan olika branscher. Mest positiv har utvecklingen varit i finansiell verksamhet och företagstjänster medan företagen i transport rapporterar om en svagare efterfrågan.

Vad gäller utvecklingen för det kommande året är stämningsläget relativt positivt och i nivå med det historiska genomsnittet i näringen. Mest positiv om utvecklingen det kommande året är hotell och restaurang samt handel medan transport räknar med en fortsatt svag efterfrågeutveckling. Överlag är företagen lite mer positiva om utvecklingen det kommande halvåret än vad man är om det därpå följande halvåret.

Diagram 7. Arbetsförmedlingens konjunkturindex. Arbetsställen inom privata tjänster. Västmanlands län, våren 2007 – våren 2013

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Handel

Utvecklingen i handeln (inklusive reparation av motorfordon och motorcyklar) styrs i hög grad av hushållens framtidsoptimism och köpkraft. Handeln är således en bransch som är starkt känslig för svängningar i konjunkturen. Detta märktes inte minst under lågkonjunkturen mellan 2008 och 2009 då antalet sysselsatta i handeln minskade med nästan 600 till 12 300 personer. Året efter, 2010, var antalet sysselsatta i stort sett oförändrat för att under 2011 öka till drygt 12 900 personer.

Handeln rapporterar om en något svag försäljningsutveckling under det senaste halvåret. I synnerhet är det arbetsställen med få anställda som rapporterar om en svag försäljningsutveckling under det gångna halvåret medan större arbetsställen, sett till antal anställda, rapporterar om en bättre utveckling. Företrädarna är dock mer positiva om utvecklingen för det kommande året. Närmare hälften av företagen förväntar sig en ökad försäljning under det kommande halvåret medan det är få som bedömer att försäljningen kommer att minska.

Hotell och restaurang

Antalet sysselsatta i hotell och restaurang uppgick till drygt 2 600 personer, år 2011. Det är något fler än året innan.

Branschen hotell och restaurang har genomlidit en svagare period under det senaste halvåret. Detta framgår av Arbetsförmedlingens senaste intervjuundersökning. Ungefär en tredjedel rapporterar om minskad efterfrågan under det gångna halvåret och ungefär lika många rapporterar att efterfrågan har ökat. Den svagare efterfrågeutvecklingen påverkar dock inte företagens bedömningar av utvecklingen för det kommande året. En mycket stor andel av företagen räknar med att efterfrågan kommer att öka framöver. Särskilt positiva är företagen om utvecklingen under det kommande halvåret.

Finansiell verksamhet och företagstjänster

Branschen finansiell verksamhet och företagstjänster är en heterogen bransch som innefattar verksamheter inom bland annat finans- och försäkringsverksamhet, konsultverksamhet och reklambyråer. Det är i denna bransch som antalet sysselsatta har ökat mest under senare år.

Till skillnad från många andra branscher har efterfrågan under det senaste halvåret enligt företagen i branschen varit relativt god. Företagen väntar sig dock en ännu bättre utveckling under det kommande året. Man är något mer positiv om utveckling kommande sex månader och även för de därpå följande sex månaderna väntas en fortsatt god efterfrågeutveckling.

Transport

Transport är en konjunkturkänslig bransch som är beroende av en god aktivitet i ekonomin. Godstransporterna är starkt beroende av en god utveckling i främst byggnadsverksamheten, industrin och handeln. Persontransporterna i sin tur gynnas av en god utveckling i ekonomin som helhet som medför ett ökat resande. Transportnäringen (inklusive magasinering) sysselsatte 2011 drygt 4 800 personer. Jämfört med antalet sysselsatta 2010 är det en ökning med ungefär 100 personer.

Företagen i transportbranschen rapporterar om en svag efterfrågeutveckling under det senaste halvåret. Ungefär vart tredje transportföretag uppger i intervjuundersökningen

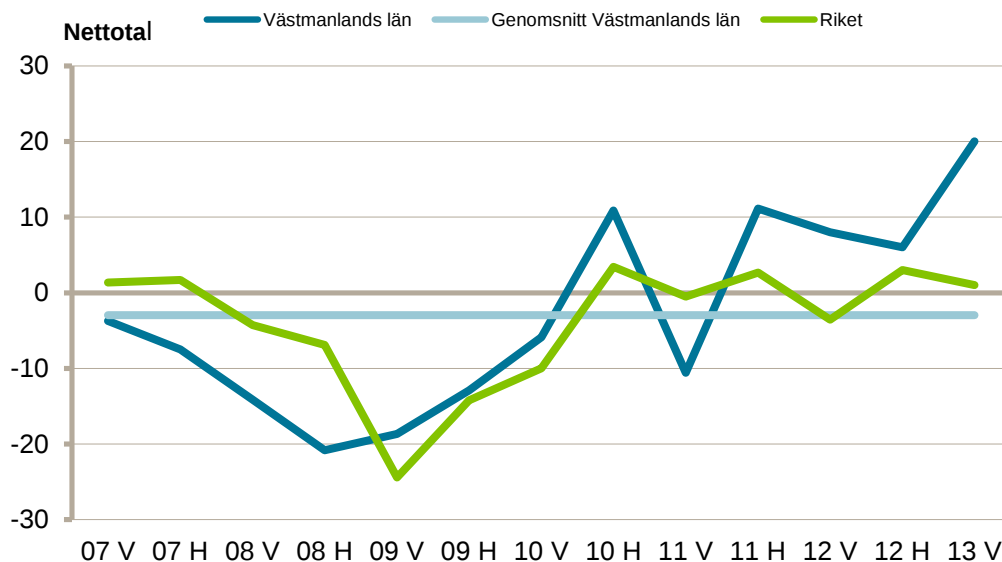
att efterfrågan har minskat under det senaste halvåret. Transportföretagen väntar sig emellertid en bättre efterfrågeutveckling under det kommande året, i synnerhet de närmaste sex månaderna.

Offentliga tjänster

Både kommunala och landstingsdrivna verksamheter står inför stora utmaningar. Dels bedöms arbetsmarknaden fortsätta att utvecklas svagt vilket kan leda till en svagare tillväxt av skatteintäkter, dels kommer den demografiska utvecklingen med en ökande andel äldre i befolkningen ställa stora krav på vård- och omsorgsverksamheten. Även den pågående generationsväxlingen påverkar de offentliga verksamheterna, då en stor andel av de yrkesverksamma väntas gå i ålderspension under de kommande åren.

Antalet anställda i offentliga tjänster uppgick under första kvartalet 2013 till 31 500 enligt SCB:s kortperiodiska sysselsättningsstatistik, vilket är 400 fler än under motsvarande period året innan. Ökningen av antalet anställda noteras i samtliga tre delsektorer; statlig, landstingsdriven samt kommunal verksamhet. Störst är ökningen i landstingsdrivna verksamheter.

Diagram 8. Arbetsförmedlingens verksamhetsindex för offentliga tjänster. Västmanlands län, våren 2007 – våren 2013

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Arbetsförmedlingens verksamhetsindex beskriver stämningssläget i de offentliga verksamheterna. Indexet baseras på Arbetsförmedlingens intervjuundersökning och arbetsgivarnas förväntningar om verksamhetsutvecklingen för de kommande sex månaderna. Det beräknas som andelen verksamheter som bedömt ökning av tjänsteproduktionen minus andelen verksamheter som bedömt minskning.

Kommunala verksamheter

Vårens intervjuer med företrädare för de offentliga verksamheterna visar på en ökad verksamhet under det gångna halvåret för framför allt barnomsorgen. Däremot har utvecklingen varit svagare i den kommunala grundskolan.

Mest optimistisk om utvecklingen för det kommande året är barnomsorgen, i synnerhet vad gäller utvecklingen för kommande 6 månader då över en tredjedel av företrädarna tror på ökad verksamhetsaktivitet och resten bedömer att aktiviteten i verksamheten kommer att vara oförändrad. Svaren visar att barnomsorgen fortsätter att befinna sig i en expansiv fas, vilket sammanhänger med fortsatt växande barnkullar i länet. Motpolen är företrädarna för den kommunala grund- och gymnasieskolan som fortsätter att vara försiktiga i sina bedömningar om verksamhetsutvecklingen för det kommande året. Förklaringen beror till stor del på den demografiska utvecklingen med ett fortsatt krympande elevunderlag. Vidare så fortsätter gymnasieutbildningar med privat huvudman att konkurrera om det vikande elevunderlaget.

Den kommunala vård och omsorgen står inför framtida utmaningar kopplat till den demografiska utvecklingen med en växande andel äldre befolkning. Av företrädarna för vård och omsorg i höstens intervjuundersökning är det en tredjedel som bedömer att verksamhetsutvecklingen ökar under det kommande halvåret och resterande bedömer att den kommer att vara oförändrad. Vad gäller den förväntade verksamhetsutvecklingen för det kommande året är det en majoritet av företrädarna som bedömer att verksamhetsaktiviteten kommer att vara oförändrad.

Landstingets verksamheter

Landstingens verksamheter som deltar i Arbetsförmedlingens intervjuundersökning är lasarett och slutenvård, primärvård samt tandvård. Utvecklingen under det senaste halvåret visar att verksamheterna lasarett och slutenvårdskliniker samt primärvård har haft en ökad efterfrågan på sina tjänster medan tandvården rapporterar om oförändrad verksamhetsaktivitet.

Verksamheterna lasarett och slutenvårdskliniker samt primärvården förväntar sig att efterfrågan på deras tjänster kommer att öka under de kommande 6 månaderna medan tandvården bedömer att den kommer att vara oförändrad. På 6-12 månaders sikt väntar primärvården en fortsatt ökad verksamhetsaktivitet medan lasarett och slutenvårdskliniker bedömer att den kommer att vara oförändrad.

Fortsatt stigande rekryteringsproblem i offentliga verksamheter

Rekryteringsproblemen inom offentliga tjänster har ökat sedan höstens intervjuundersökning. I höstens intervjuundersökning angav 32 procent av företrädarna för de olika verksamhetsområdena att de har haft svårt att finna rätt kompetens vid rekrytering under

det senaste halvåret. I den senaste intervjuundersökningen uppgår andelen till 38 procent. Störst svårigheter att finna den kompetens som efterfrågas har den kommunala barnomsorgen samt den kommunala grundskolan.

De stigande rekryteringsproblemen inom offentliga tjänster är oroande. Det finns en överhängande risk att rekryteringsproblemen i de offentliga verksamheterna över tid fortsätter att öka. Det sammanhänger med den pågående generationsväxlingen med stora åldersavgångar inom de offentliga verksamheterna. Under åren fram till och med 2014 beräknas 4 500 pensionsavgångar ske i de offentliga verksamheterna i länet. Samtidigt rapporterar arbetsgivarna om svårigheter att rekrytera läkare, specialistutbildade sjuksköterskor, förskollärare och vissa kategorier av gymnasielärare. Det har även rapporterats råda brist på undersköterskor med körkort och som besitter goda kunskaper i vårdokumentation.

Företrädarna för de offentliga verksamheterna har i Arbetsförmedlingens intervjuer angett att de har minskat antalet anställda något under det senaste året. Men enligt företrädarna kommer nedgången vända till en viss ökning under det kommande året. Detta beror helt och hållet på att företrädarna för barnomsorgen samt vård och omsorg räknar med en ökning av antalet anställda framöver. Resterande verksamheter är mer återhållsamma i sina rekryteringsplaner. Det är troligt att de positiva rekryteringsplanerna i barnomsorgen samt vård och omsorg uppväger de mer återhållsamma rekryteringsplanerna i övriga verksamheter och leder till att antalet sysselsatta i offentliga tjänster ökar något under 2013.

Utbudet av arbetskraft

På lång sikt är det utbudet av arbetskraft som avgör hur mycket sysselsättningen kan öka. För en god utveckling av sysselsättningen är det avgörande med ett högt arbetskraftsdeltagande, det vill säga andelen av den yrkesaktiva befolkningen som befinner sig i arbetskraften. Ett högt arbetskraftsdeltagande skapar förutsättningar för en ökning av sysselsättningen över tid. Det är därför positivt att arbetskraftsdeltagandet i länet har ökat under de senaste åren. År 2006 låg arbetskraftsdeltagandet på 78,2 procent och 2012 låg det på 79,7 procent.⁴

Det finns ett antal faktorer som styr arbetskraftens storlek varav de främsta är befolkningsutvecklingen, storleken på nybörjare respektive avgångskullar vid landets utbildningsinstitutioner, möjlighet till pendling samt sannolikheten att finna ett arbete.

Befolkningsutveckling

I Västmanlands län beräknas befolkningen växa under de kommande åren. Från cirka 254 000 år 2011 till drygt 272 000 år 2025. Antalet yngre i åldrarna 0-15 år beräknas öka under åren fram till och med 2025 öka med 17 procent, eller med drygt 7 000 till 51 000 personer. Däremot kommer befolkningen i åldrarna 16-64 år vara i stort sett oförändrad under dessa år, kring 160 000 personer. Befolkningen i åldrarna 65 år eller äldre kommer att öka mest i länet framöver, med över 20 procent fram till och med 2025. Det innebär att nästan var fjärde person i länet år 2025 kommer att vara 65 år eller äldre.

Utbildning

Antalet personer i åldrarna 20-64 år som befinner sig i utbildning uppgick till 13 600 personer hösten 2011. Under de senaste åren har ungefär en tiondel av befolkningen i åldrarna 20-64 år varit inskrivna på antingen högskola, Komvux eller annan studieinstitution.

Pendling

Västmanland är ett län där pendlingen mellan regioner och lokala arbetsmarknader är viktig. Av länets kommuner är det Västerås, Fagersta och Köping kommun som redovisar en nettoinpendling. Övriga kommuner redovisar en nettoutpendling.⁵ Statistik över den regionala arbetspendlingen, det vill säga arbetspendlingen från Västmanland till andra län, visar sammantaget på en nettoutpendling från länet. År 2011 uppgick nettoutpendlingen till drygt 3 000 personer, vilket är i stort sett oförändrat jämfört med 2010.

Stor grupp som varken arbetar eller studerar

Det finns en stor grupp unga i länet i åldrarna 16-29 år som varken arbetar eller studerar. Många av de unga som finns i den här gruppen har ingen kontakt med arbetsmarknaden.

⁴ AKU 16-64 år.

⁵ Enligt RAMS år 2011.

I Västmanland var det närmare 5 800 unga som varken arbetade eller studerade 2010. Det motsvarar 13 procent av åldersgruppen, vilket är högst i landet. Vidare är det många unga som varken har arbetat eller studerat under flera år i rad. Totalt är det 2 500 unga i länet som varken har arbetat eller studerat under en treårsperiod. Den här gruppen utgör en outnyttjad resurs och det är viktigt ur både ett individ- och samhällsperspektiv att dessa unga erbjuds stöd och hjälp för att etablera sig i arbete eller studier.⁶

⁶ Se vidare rapporten Ungdomar på och utanför arbetsmarknaden, Arbetsförmedlingen Ura 2013:4.

Öppet arbetslösa och sökande i program

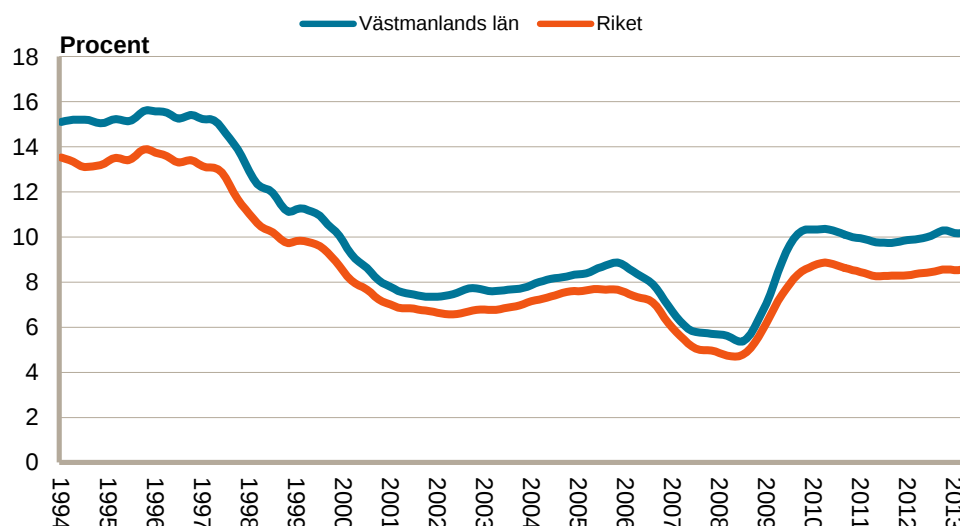
I kommande avsnitt används begreppet *totalt antal inskrivna arbetslösa* för den samlade gruppen öppet arbetslösa och deltagare i program med aktivitetsstöd.

Arbetslösheten fortfarande hög i länet

Jämfört med många andra län är arbetslösheten i Västmanland hög. I april 2013 uppgick denna siffra till 10,2 procent av den registerbaserade arbetskraften i länet. Även andra län med stort inslag av industri likt Västernorrland, Södermanland och Blekinge återfinns bland de län som har hög arbetslöshet i riket. Den globala avmattningen har satt tydligt avtryck i exportsektorn och industrin, vilket har fått negativa konsekvenser för arbetsmarknaden. Industrisektorn som bransch tycks ha krympt vilket innebär en risk för att de arbeten som en gång har bortrationaliserats inte kommer att komma tillbaka.

Arbetslösheten i länet ökade särskilt under 2009 och har därefter pendlat med relativt små variationer kring 10-procentstrecket. Ökningen från det tredje kvartalet 2011 håller i sig alltså och det finns inga indikationer på att arbetslösheten skulle minska i närtid. I slutet av 2012 skedde ett trendbrott då arbetslösheten minskade något från att tidigare stigit konsekvent sedan september 2011. Men sedan februari innevarande år har emellertid arbetslösheten fortsatt att öka. Skillnaden i relativ arbetslöshet mellan länet och riket uppgick under april 2013 till 1,6 procentenheter vilket är en historiskt sett stor avvikelse.

Diagram 10. Den relativa arbetslösheten i Västmanlands län och riket, andel av registerbaserad arbetskraft, januari 1994 – april 2013

Källa: Arbetsförmedlingen, säsongsrensade data, trendvärden.

Stigande arbetslöshet är att vänta

Arbetslösheten har sedan i höstas utvecklats sig i en långsammare takt än bedömningen i Arbetsförmedlingen prognos som presenterades hösten 2012. Det innebär att antalet inskrivna arbetslösa förväntas uppgå till 13 350 kvartal 4 2013, vilket motsvarar en arbetslöshet på 10,6 % av den registerbaserade arbetskraften. Detta är en ökning med drygt 600 personer jämfört med föregående år.

Tabell 4: Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd

	Antal	Förändring motsvarande kvartal året innan
2012 kvartal 4	12 715	932
2013 kvartal 4	13 350	635
2014 kvartal 4	13 200	-150

Källa: Arbetsförmedlingen.

Arbetslöshetens struktur

I det här avsnittet görs en analys av arbetslöshetens struktur. Syftet med avsnittet är att belysa hur arbetslöshetens sammansättning ser ut i ett regionalt och lokalt perspektiv. Arbetslösheten för de olika grupperna avser det totala antalet inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen kvartal 1 2013, som andel av den registerbaserade arbetskraften.

Hög arbetslöshet i länet

Den relativa arbetslösheten i Västmanlands län är högre än i riket som helhet. Första kvartalet 2013 uppgick arbetslösheten i länet till 10,5 procent, att jämföra med 8,8 procent i riket. Det innebär att mer än var tionde person i arbetskraften är arbetslös. Arbetslösheten är hög även vid jämförelse med andra län, endast fyra län uppvisade en högre arbetslöshet än Västmanlands län det första kvartalet 2013. Det finns även skillnader inom länet mellan olika områden, kön, födelseregion och ålder. Högst är arbetslösheten i kommunerna Hallstahammar, Fagersta och Köping, som samtliga har en arbetslöshet på över 11 procent.

Ungdomsarbetslösheten fortfarande på en hög nivå, men ingen ökning

Gruppen unga 18-24 år är den enda kategorin för vilken arbetslösheten minskat jämfört med motsvarande period året innan. Det rör sig dock endast om en marginell minskning. Siffrorna varierar kraftigt mellan olika områden i länet och totalt sett ligger arbetslösheten för denna kategori på en högre nivå än riket. Högst ungdomsarbetslöshet återfinns i

Hallstahammar (27,3%) och lägst siffror har Kungsör (19,3%). Ungdomarnas relativt svaga ställning på arbetsmarknaden har delvis sin förklaring i att denna grupp i högre utsträckning saknar tidigare erfarenhet och specialisering som ofta efterfrågas av arbetsgivarna.

Ingen ljusning för utrikes födda

Arbetslösheten för personer födda utanför Sverige tycks att bitit sig fast på en hög nivå. Den relativa arbetslösheten summerades kvartal 1 2013 till 23,4 procent vilket är en ökning med 0,4 procentenheter jämfört med samma första kvartal 2012. Det höga arbetslöshetstalet beror delvis på att många utrikes födda har sökt sig till arbetsmarknaden under senare tid, men också på att många möter en tuff konkurrens om jobben under rådande lågkonjunktur.

Fortsatt hög arbetslöshet bland förgymnasialt utbildade

Förgymnasialt utbildade är den grupp i länet som har utmärkande hög arbetslöshet. Det framgår tydligt att arbetslösa personer utan gymnasial utbildning har fortsatt svårt att hävda sig i konkurrensen om jobben i relation till andra med en högre utbildning. Gymnasiekompetens är i de flesta fall ett grundkrav vid rekrytering av personal, trots att den aktuella tjänsten inte kräver den utbildningsnivån för att arbetsuppgifterna skall vara möjliga att utföra.

I lågkonjunkturer tappar korttidsutbildade (högst förgymnasial utbildning) mest mark på arbetsmarknaden relativt gymnasialt och eftergymnasialt utbildade samtidigt som de i mindre omfattning än andra får chans till anställning när arbetsmarknaden stärks. Under det senaste året har arbetslösheten bland förgymnasialt utbildade ökat med 1,3 procentenheter för att uppgå till 25,4 procent kvartal 1 2013. Bland sökande med gymnasial eller eftergymnasial utbildning är den relativa arbetslösheten betydligt lägre, 9,9 respektive 5,5 procent kvartal 1 2013 (se tabell 5).

Tabell 5: Arbetslöshetens struktur, kvartal 1 2013
Öppet arbetslösa och sökande i program med aktivitetsstöd. Andel av registerbaserad arbetskraft i respektive grupp

Kommun	Totalt 16-64 år	Kvinnor	Män	Unga 18-24 år	Äldre 55-64 år	Inrikes- födda	Utrikes- födda	Utbildning		
								Grund- skola	Gym- nasial	Efter- gymn- asial
Skinnskatteberg	7,7%	6,4%	8,9%	19,9%	5,0%	6,7%	13,9%	17,5%	5,5%	5,2%
Surahammar	9,6%	10,3%	8,9%	26,8%	5,5%	8,6%	14,4%	18,0%	8,5%	6,0%
Kungsör	9,5%	9,3%	9,7%	19,3%	6,6%	7,4%	24,6%	23,7%	7,6%	5,0%
Hallstahammar	11,6%	11,4%	11,8%	27,3%	7,8%	8,7%	26,8%	27,6%	9,6%	6,1%
Norberg	9,2%	8,6%	9,6%	24,8%	5,6%	8,0%	21,5%	17,9%	7,6%	6,8%
Västerås	10,4%	10,1%	10,6%	20,5%	7,8%	7,5%	22,6%	26,8%	10,6%	5,2%
Sala	10,0%	10,3%	9,7%	25,0%	5,6%	8,3%	26,1%	21,3%	9,3%	5,8%
Fagersta	11,9%	11,4%	12,3%	26,6%	6,3%	7,6%	29,1%	29,3%	8,8%	7,3%
Köping	11,6%	11,6%	11,5%	25,0%	7,2%	9,0%	24,8%	26,8%	10,1%	6,1%
Arboga	11,1%	11,1%	11,1%	22,7%	8,3%	9,2%	28,6%	24,1%	10,7%	6,2%
Länet	10,5%	10,4%	10,6%	22,4%	7,2%	7,9%	23,4%	25,4%	9,9%	5,5%
Länet i fjol	10,2%	10,3%	10,1%	22,8%	7,1%	7,8%	22,5%	24,1%	9,7%	5,3%
Riket	8,8%	8,2%	9,3%	17,8%	6,7%	6,6%	20,4%	20,0%	8,7%	5,3%

Källa: Arbetsförmedlingen, SCB.

Arbetsmarknadspolitiska utmaningar

Utmaningarna på länets arbetsmarknad är större än på mycket länge. Den ena utmaningen är kopplad till generationsväxlingen som leder till ovanligt stora åldersavgångar de närmaste åren. Detta sker samtidigt som drygt en femtedel av arbetsgivarna i Arbetsförmedlingens senaste intervjuundersökning rapporterar om svårigheter att hitta rätt kompetens vid rekrytering. Det är viktigt att frågor som rör regionens kompetensförsörjning belyses. I tider av svagare efterfrågan på arbetskraft och hög arbetslöshet finns det nämligen risk att frågor som rör regionens framtida kompetensförsörjning hamnar i bakgrunden, vilket kan komma att leda till att bristen på arbetskraft ytterligare förstärks under nästa konjunkturuppgång och hindrar regionens tillväxt.

Den andra utmaningen är kopplad till den svaga omvärldskonjunkturen som väntas bestå under hela prognosperioden. Den svaga efterfrågan på arbetskraft kommer att leda till att konkurrensen om jobben för många arbetslösa kommer att upplevas som fortsatt hård. Vidare finns det en uppenbar risk att tiderna i arbetslöshet förlängs, det vill säga att vi får en växande grupp arbetslösa på länets arbetsmarknad som uppvisar allt längre tider i arbetslöshet.

Arbetsförmedlingen har under de senaste åren fått nya uppdrag inom ramen för arbetsmarknadspolitiken, exempelvis etableringsuppdraget samt ansvaret för personer som uppnått tidsgränsen i sjukförsäkringen och ska pröva sin arbetsförmåga. Dessa nya uppdrag har bidragit till att arbetslöshetens sammansättning har förändrats. Det finns nu ett större inslag än tidigare av arbetslösa med kort utbildning, eller med en utbildning/kompetens inriktad mot yrken med ett överskott av sökande, arbetslösa med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Vidare har länet fått många nya invånare som invandrat från andra länder vilket gjort att utrikes födda på länets arbetsmarknad blivit allt fler. Många av de som invandrat från andra länder saknar ett kontaktnät på arbetsmarknaden och här har Arbetsförmedlingen en viktig roll i att erbjuda det kontaktnätet med arbetsgivare för de arbetslösa som saknar det. För många arbetslösa är ett aktivt jobbsökande kortaste vägen till jobb medan det för andra är nödvändigt med kompetenshöjande insatser. Det är därför det är viktigt med en väl avvägd arbetsmarknadspolitik som tidigt identifierar de arbetslösa som är behov av mycket stöd i sitt arbetsökande och att Arbetsförmedlingen sätter in väl avvägda insatser som gör dessa arbetslösa mer anställningsbara.

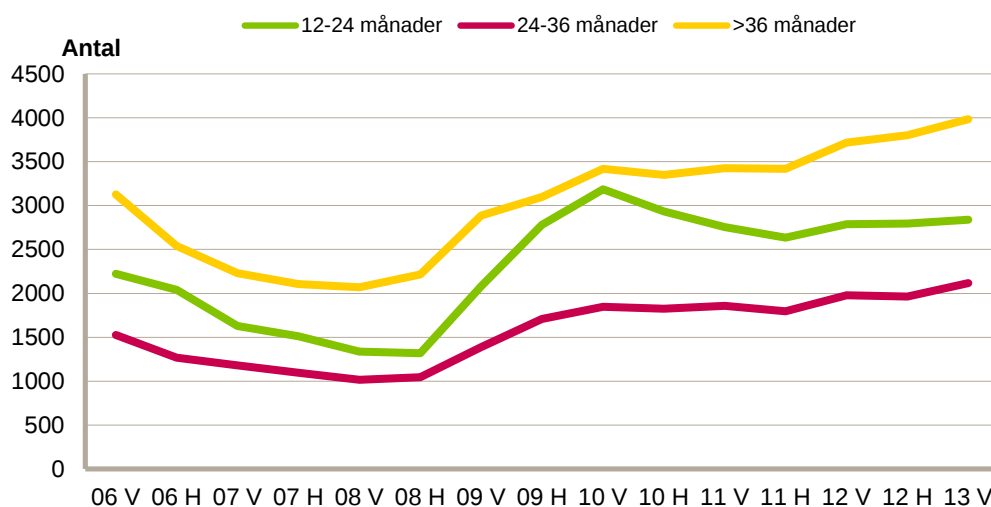
Tre av tio arbetslösa i mer än tre år

I diagrammet nedan redovisas den sammanlagda tiden i arbetslöshet för arbetslösa (inklusive programdeltagare med aktivitetsstöd) som vid det aktuella mättillfället var inskrivna på Arbetsförmedlingen i Västmanlands län. Denna redovisningsmetodik skiljer

sig från annan liknande statistik, då den summerar den arbetslöses sammanlagda tid i arbetslöshet under de senaste tio åren. Fördelen med denna metodik är att man fångar upp arbetslösa som varvar kortare tider i sysselsättning med återkommande tider i arbetslöshet.

Antalet arbetslösa med sammanlagda tider i arbetslöshet på mer än tre år har ökat mycket kraftigt sedan hösten 2008. Det sammanhänger med det svaga arbetsmarknadsåret 2009 som ledde till fler arbetslösa med långa tider i arbetslöshet. Antalet inskrivna arbetslösa som under de senaste tio åren har varit arbetslösa i en sammanlagd tid på mer än tre år har sedan våren 2008 ökat med över 1 900 personer för att våren 2013 summera till närmare 4 000. Det innebär att drygt 30 procent, av dem som var inskrivna som arbetslösa våren 2013 hade varit arbetslösa i en sammanlagd tid om minst tre år under det senaste decenniet. Talen visar att det finns ett stort antal arbetslösa i länet som har svårt att etablera sig i arbetslivet.

Diagram 11. Totalt antal inskrivna arbetslösa fördelat på sammanlagd tid utan arbete under de senaste 10 åren. Västmanlands län, våren 2006 – våren 2013

Källa: Arbetsförmedlingen.

Antalet personer i utsatta grupper ökar

Många av dem som är inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen tillhör grupper som har svårt att snabbt finna ett arbete. Antalet i dessa grupper, hädanefter benämnd utsatta grupper, har nästan oavbrutet ökat sedan mitten av 2008 för att våren 2013 utgöra närmare 65 procent av de inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen i länet.

Följande grupper har identifierats som utsatta grupper och många arbetslösa i dessa grupper bedöms ha svårt att snabbt finna sysselsättning under prognosperioden:

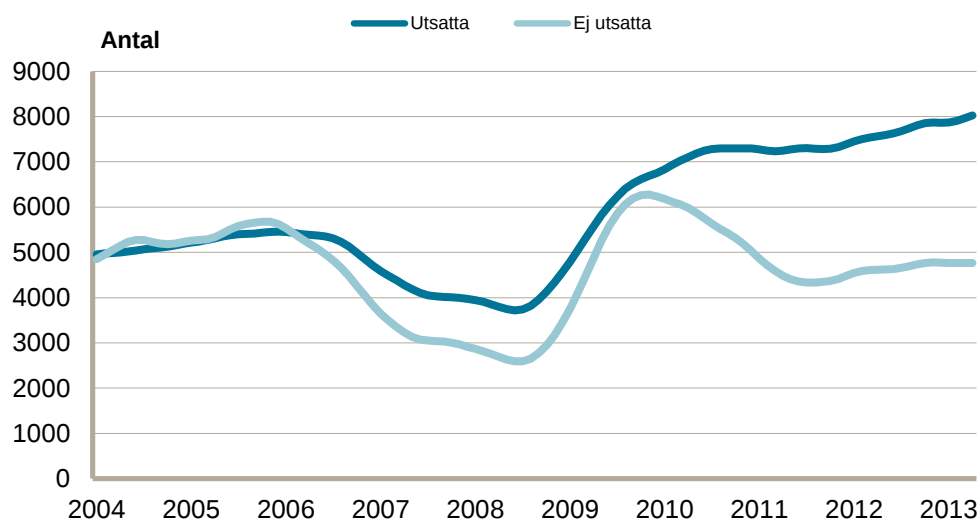
- Arbetssökande med högst förgymnasial utbildning
- Arbetssökande med någon form av funktionsnedsättning

- Arbetssökande äldre än 55 år
- Arbetssökande födda utanför Europa

Den gemensamma nämnaren för dessa grupper är att en stor andel av de arbetssökande uppvisar långa tider i arbetslöshet och även i goda tider har svårt att finna en sysselsättning. För att minska strukturarbetslösheten och skapa förutsättningar för att möta företagets efterfrågan på arbetskraft är det avgörande att arbetsmarknadspolitiken fortsätter att prioritera dessa grupper.

Antalet personer i utsatta grupper har sedan våren 2008 ökat med 4 300 för att våren 2013 uppgå till 8 100 personer, och antalet har på senare tid fortsatt att öka. Över 80 procent av ökningen av inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen under januari – april 2013 utgörs av personer som tillhör någon av de utsatta grupperna. Skillnaden mellan antalet i utsatta respektive ej utsatta grupper har aldrig tidigare varit så stort som våren 2013. Antalet sökande i utsatta grupper bedöms fortsätta att öka för att i slutet av 2013 uppgå till omkring 8 500.

Diagram 12. Totalt antal inskrivna arbetslösa i utsatta grupper och i ej utsatta grupper, Västmanlands län. Januari 2004 – april 2013 (ej dubbelräkning mellan grupperna)

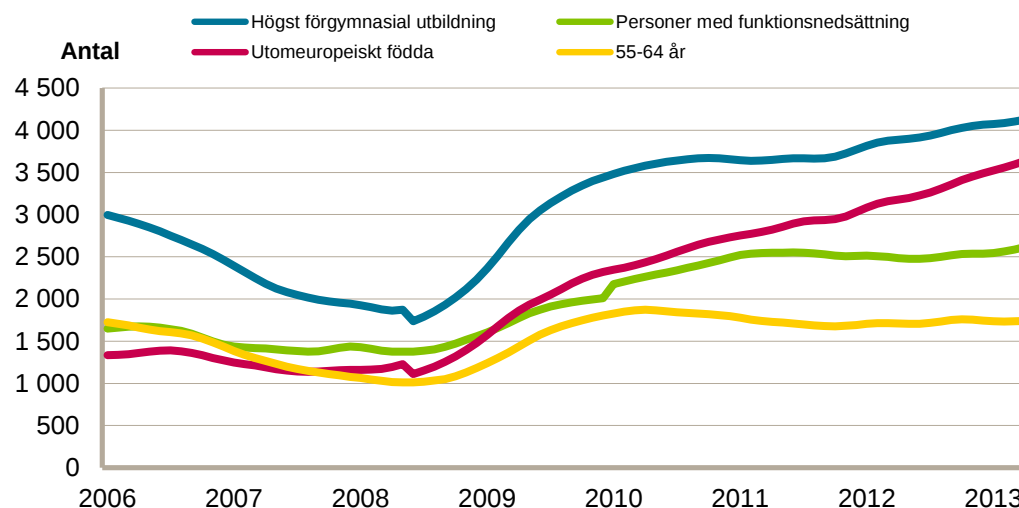

Källa: Arbetsförmedlingen, säsongsrensade data, trendvärden.

Utsatta grupper: Förgymnasialt utbildade, äldre 55- år, utomeuropeiskt födda samt personer med funktionsnedsättning.

Antalet totalt inskrivna arbetslösa ökar i samtliga redovisade utsatta grupper. Ökningstakten är tydligast för utomeuropeiskt födda och förgymnasialt utbildade. Vidare har antalet inskrivna arbetslösa med funktionsnedsättning åter börjat öka under senare tid efter att ha legat på en relativt oförändrad nivå under 2011 och delar av 2012.

Diagram 13. Totalt antal inskrivna arbetslösa fördelat på enskilda grupper. Västmanlands län. Januari 2006 – april 2013

Källa: Arbetsförmedlingen.

Arbetslösa med förgymnasial utbildning

En grupp som har mycket svårt att etablera sig i arbetslivet är de med högst förgymnasial utbildning. Utvecklingen av antalet inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen med förgymnasial utbildning har ökat oavbrutet sedan våren 2008. Det totala antalet inskrivna arbetslösa med högst förgymnasial utbildning uppgick våren 2013 till närmare 4 200 personer, vilket är 2 300 fler än våren 2008. Det innebär att antalet har mer än fördubblats under de senaste fem åren och det är bara Södermanland, Jönköping och Kronobergs län som uppvisar en större procentuell ökning av inskrivna arbetslösa med högst förgymnasial utbildning under samma period. Våren 2013 hade drygt var tredje inskriven arbetslös i länet en utbildning motsvarande högst förgymnasial utbildning.

Ett par faktorer kan anges som förklaring till den kraftiga ökningen av antalet inskrivna arbetslösa med högst förgymnasial utbildning under de senaste åren:

- Tidigare nedgångar på arbetsmarknaden har drabbat de förgymnasialt utbildade hårt
- Genom att en relativt stor andel av invandringen under de senaste åren har bestått av personer med högst förgymnasial utbildning.
- Genom att omkring 25-30 procent av varje gymnasiekull i länet under de senaste åren inte erhållit slutbetyg från sin gymnasieutbildning inom loppet av fyra år (enligt Skolverkets statistik).

- Genom att en stor andel av dem som överförts från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen i länet har haft högst förgymnasial utbildning.

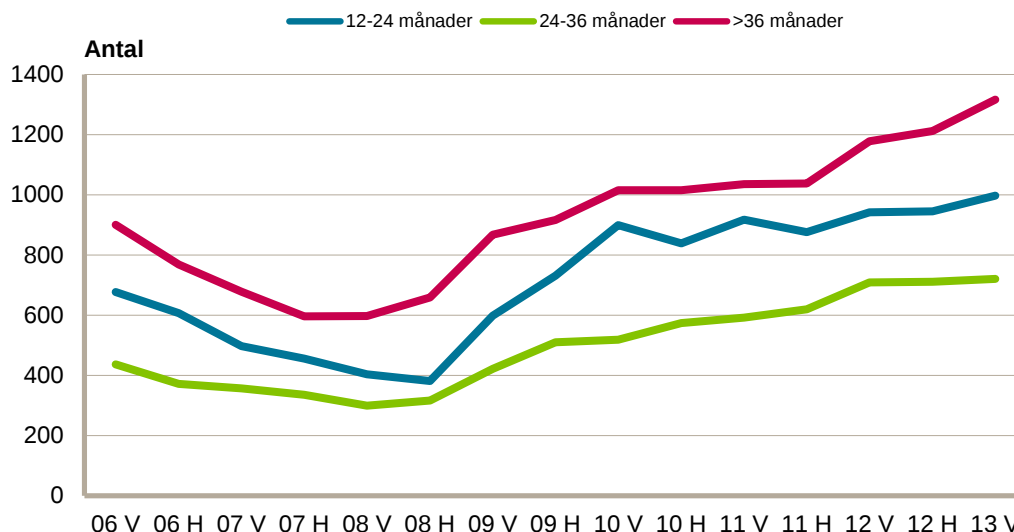
Låg sysselsättningsgrad bland korttidsutbildade

En central variabel i arbetsmarknadsstatistiken är måttet på sysselsättningsgraden, det vill säga andelen sysselsatta av befolkningen. Måttet kan användas för att belysa skillnader mellan olika grupper på arbetsmarknaden. Sysselsättningsgraden bland förgymnasialt utbildade är låg och utvecklingen under de senaste åren visar att förgymnasialt utbildade tappar mark relativt gymnasialt och eftergymnasialt utbildade. Sedan 2007 har sysselsättningsgraden bland förgymnasialt utbildade i Västmanlands län minskat med 4 procentenheter till 54 procent år 2011. Det innebär att bara lite fler än hälften av dem med förgymnasial utbildning befinner sig i sysselsättning. Motsvarande tal bland gymnasialt och eftergymnasialt utbildade är 80 respektive 83 procent. Talen illustrerar de svårigheter många utan gymnasieutbildning möter på arbetsmarknaden. Utan fullgjord gymnasieutbildning är det betydligt svårare att etablera sig i arbetslivet och den pågående nedgången på arbetsmarknaden kommer att ytterligare försämra arbetsmarknadssituationen för denna grupp.

Förlängda tider i arbetslöshet

En tydlig utveckling under senare år är att allt fler korttidsutbildade uppvisar allt längre tider i arbetslöshet. Av de drygt 4 000 inskrivna arbetslösa med förgymnasial utbildning våren 2013 var det 1 300 personer, motsvarande 30 procent, som hade varit arbetslösa i en sammanlagd tid på mer än 3 år under den senaste tioårsperioden. Sedan hösten 2008 har antalet arbetslösa med sammanlagda tider i arbetslöshet på mer än 3 år ökat med över 700 personer, och ingen förbättring för denna grupp har noterats under de senaste åren. Även personer med sammanlagda tider i arbetslöshet på 2-3 år fortsätter att öka i antal och var drygt 700 personer våren 2013. Under de senaste fem åren har antalet i denna grupp mer än fördubblats. Utvecklingen talar för att antalet med riktigt långa sammanlagda tider i arbetslöshet på mer än tre år kommer att fortsätta att öka.

Diagram 14: Sammanlagd tid utan arbete under de senaste tio åren, förgymnasialt utbildade i Västmanlands län, våren 2006 - våren 2013

Källa: Arbetsförmedlingen.

Fler yngre med kort utbildning hamnar i långa tider i arbetslöshet⁷

Antalet arbetslösa yngre än 35 år med högst förgymnasial utbildning inskrivna på Arbetsförmedlingen har sedan 2008 ökat med över 1 000 personer till närmare 1 800 våren 2013. Av de yngre arbetslösa med högst förgymnasial utbildning som var inskrivna våren 2013 hade drygt 250, eller 13 procent, varit arbetslösa i mer än 24 månader sedan deras senaste inskrivning. Närmare 450, eller 25 procent, har varit arbetslösa i 12-24 månader. Det innebär att över 35 procent av samtliga arbetslösa i åldrarna 20-34 år med förgymnasial utbildning har varit arbetslösa i minst 12 månader dagar sedan senast inskrivning. Talen illustrerar att flertalet av de yngre som inte har gymnasieutbildning har svårt att etablera sig i arbetslivet och många kvarstår i arbetslöshet i långa perioder.

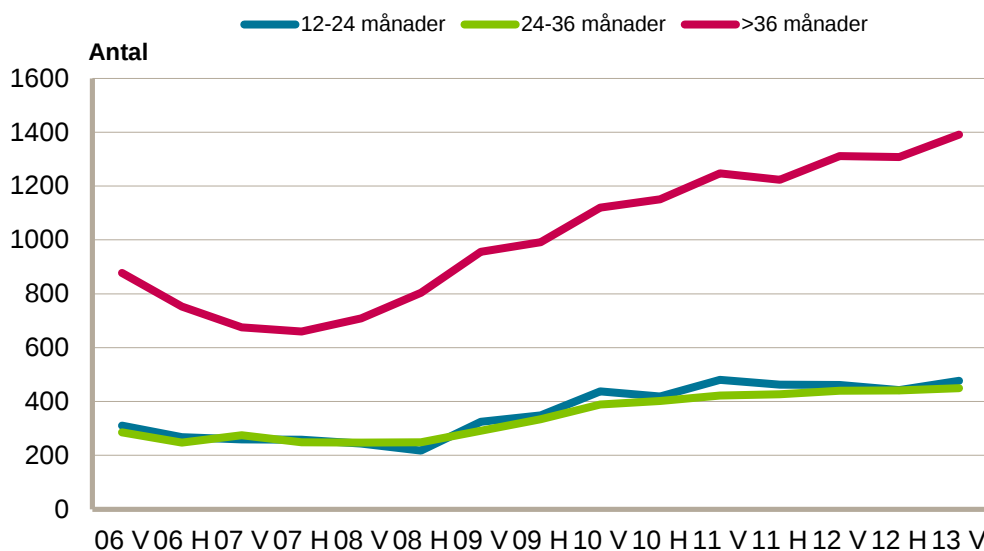
Arbetslösa med funktionsnedsättning

Antalet inskrivna arbetslösa vid Arbetsförmedlingen med någon form av funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har under de senaste fyra åren ökat med 1 100 personer för att våren 2013 uppgå till cirka 2 650, vilket motsvarar ungefär 20 procent av samtliga inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen i länet. Det finns främst två orsaker till denna ökning. Den första orsaken är att det försämrade läget på arbetsmarknaden under 2008-2009 ledde till att många med funktionsnedsättning förlorade jobbet.

Den andra orsaken till ökningen är att det har skett en kontinuerlig överföring av personer med uppnådd tidsgräns i sjukförsäkringssystemet till Arbetsförmedlingen.

Det svåra arbetsmarknadsläget för dem med funktionsnedsättning återspeglas även i tider utan arbete. Våren 2013 hade 1 400 av de inskrivna arbetslösa med funktionsnedsättning, eller cirka 50 procent, varit utan arbete i mer än 3 år under det senaste decenniet, en andel som har varit oförändrat hög de senaste åren. Antalet som varit arbetslösa i sammanlagda tider på 1-3 år fortsätter att öka och uppgick till närmare 900 personer våren 2013, vilket är nästan en fördubbling av antalet sedan våren 2008. Arbetsmarknadsläget försvåras ytterligare för denna grupp genom att en stor andel har kort utbildning. Våren 2013 hade över 35 procent av de inskrivna arbetslösa med funktionsnedsättning högst förgymnasial utbildning.

Diagram 15: Sammanlagd tid utan arbete under de senaste tio åren, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, Västmanlands län, våren 2006 – våren 2013

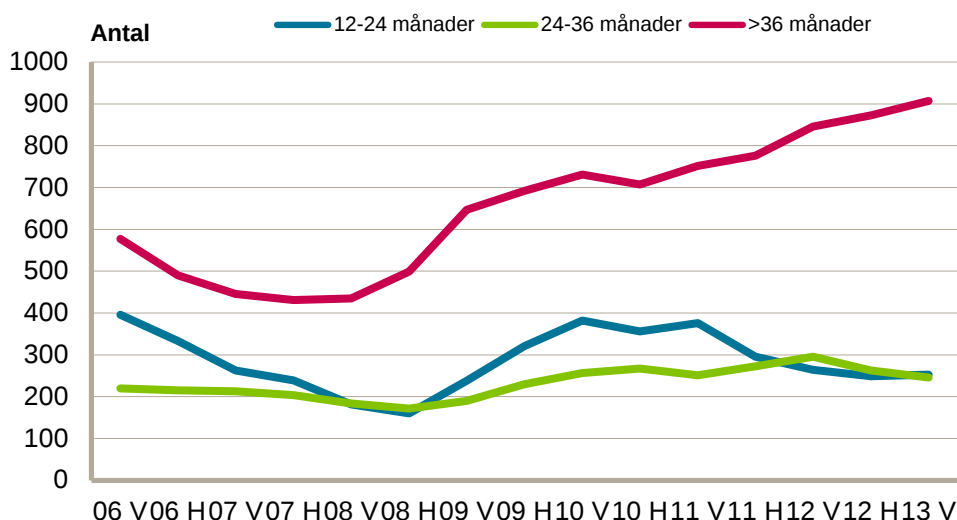
Källa: Arbetsförmedlingen.

Arbetslösa äldre 55-64 år

Befolkningen i åldrarna 55-64 år har under de senaste åren visat upp en trendmässig ökning av sysselsättningsgrad i länet. Ungefär 72 procent av befolkningen i åldrarna 55-64 år var i slutet av 2011 sysselsatta i länet. Men många äldre som blir arbetslösa får problem att snabbt finna ett arbete och en stor andel blir långtidsarbetslösa. En försvårande faktor är att många äldre arbetslösa inskrivna på Arbetsförmedlingen har kort utbildning, cirka 35 procent av de äldre arbetslösa i länet har högst förgymnasial utbildning.

Våren 2013 var drygt 1 700 äldre inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen. Av dessa var det närmare hälften som varit arbetslösa i mer än 3 år under den senaste tioårsperioden. Utvecklingen belyser problematiken många äldre arbetslösa har att åter finna ett arbete.

Diagram 16: Sammanlagd tid utan arbete under de senaste tio åren, äldre 55-64 år, Västmanlands län, våren 2006 – våren 2013

Källa: Arbetsförmedlingen.

Utomeuropeiskt födda

Invandringen till Sverige har varit stor under de senaste åren. En stor del av denna invandring har utgjorts av personer födda utanför Europa. Arbetslösheten bland utomeuropeiskt födda är hög och sysselsättningsgraden låg. Ett särskilt fokus bör därför riktas mot gruppen utomeuropeiskt födda. Det är också denna grupp som har utgjort merparten av befolkningstillväxten i länet under senare år. Antalet utomeuropeiskt födda i befolkningen i åldrarna 16-64 år i Västmanlands län har sedan 2007 ökat med cirka 3 700 personer för att 2011 summera till 15 600 personer, motsvarande 10 procent av befolkningen (16-64 år) i länet.

Personer födda utanför Europa utgör en större andel av de arbetslösa

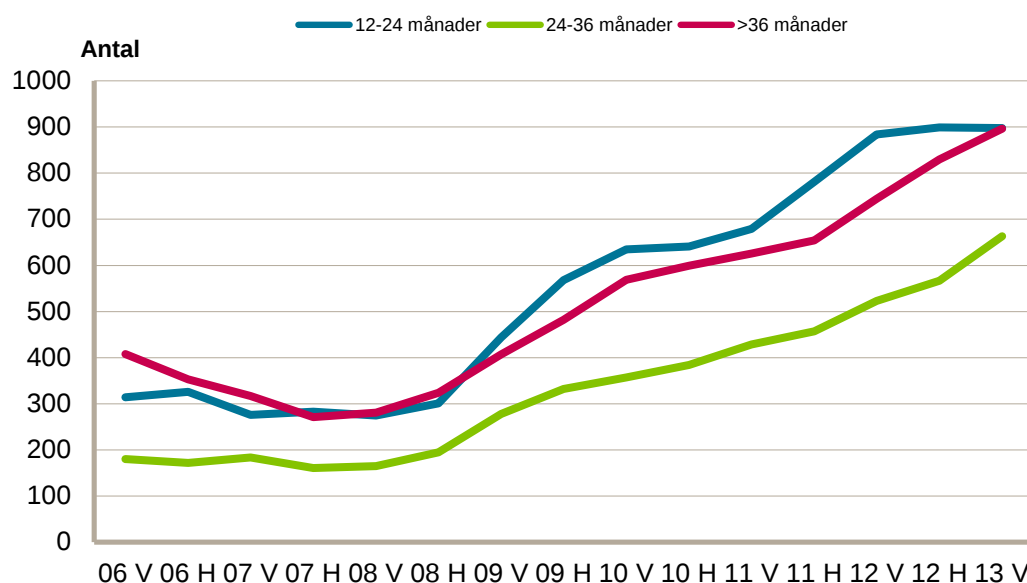
Den kraftiga befolkningsökningen av personer födda utanför Europa under de senaste åren syns även i Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. Ett sätt att belysa detta är att beräkna andelen utomeuropeiskt födda av totalt inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen i länet. Beräkningen visar att utomeuropeiskt födda utgör en allt större andel av dem som finns inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen. I april 2013 var mer än var fjärde inskriven arbetslös i länet född i ett land utanför Europa, vilket kan jämföras

med drygt var tionde i början av 2006. Utvecklingen visar att arbetslöshetens sammansättning har förändrats under de senaste åren, de utomeuropeiskt födda utgör en allt större andel av dem som står till arbetsmarknadens förfogande.

Ett växande antal med långa tider i arbetslöshet

Sedan hösten 2008 har antalet utomeuropeiskt födda inskrivna som arbetslösa (inklusive programdeltagare med aktivitetsstöd) ökat med över 2 000 för att nu uppgå till drygt 3 600 personer. Av dessa har 900 personer, eller 25 procent, varit arbetslösa i minst tre år under den senaste tioårsperioden. Även antalet med tider i arbetslöshet på 2-3 år fortsätter att öka och utgör nu nästan 20 procent av samtliga utomeuropeiskt födda inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen.

Diagram 17: Sammanlagd tid utan arbete under de senaste tio åren, utomeuropeiskt födda, Västmanlands län, våren 2006 – våren 2013

Källa: Arbetsförmedlingen.

Om prognosen

Arbetsförmedlingens intervjuundersökning utgör basen för prognosbedömningarna. Undersökningens urval är stratifierat för att så långt som möjligt likna näringslivets struktur i länet vad gäller branscher och arbetsplatserna storlek. I Västmanlands län ingick 460 arbetsställen inom det privat näringslivet och svarsfrekvensen blev 83,5 procent i vårens undersökning. För offentlig verksamhet är undersökningen heltäckande inom kommuner och landsting. Dessutom görs intervjuer med ett urval av statliga arbetsställen. Svarsfrekvensen för offentlig verksamhet blev 97 procent i vårens undersökning. För att vara en urvalsundersökning är antalet intervjuade arbetsställen stort, vilket ökar resultatens tillförlitlighet. Arbetsförmedlarna genomför intervjuerna och merparten av dessa sker vid ett personligt möte. Arbetsgivarna lämnar uppgifterna under sekretesskydd. Till stöd för bedömningar och analyser används även ett flertal andra källor; statistik som beskriver historiska förlopp, bedömningar om framtiden och framåtsyftande ekonomiska indikatorer.

För dig som är intresserad av mer detaljer kring vår undersökning finns mer information på www.arbetsformedlingen.se/prognoser.

Källor

Detta är ett urval av de underlag som ligger till grund för prognosens analyser och slutsatser.

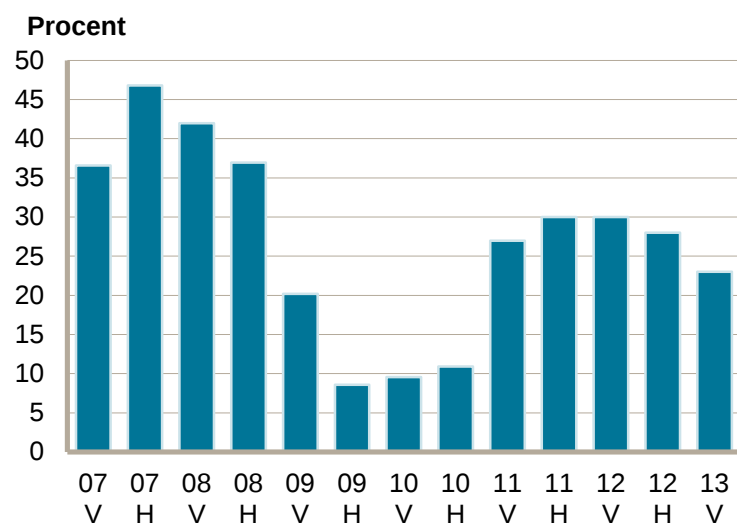
- Arbetsförmedlingens intervjuundersökning (kvantitativt och kvalitativt material)
- Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik (nyanmälda platser, varsel, inskrivna arbetslösa, deltagare i program med aktivitetsstöd)
- Branschorganisationer
- Konjunkturinstitutet
- Riksbanken
- Statistiska centralbyrån (SCB). Statistik: Arbetskraftsundersökningen (AKU), Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS), Kortperiodisk sysselsättningsstatistik (KS).

Tabell- och diagrambilaga

Rekryteringsproblem

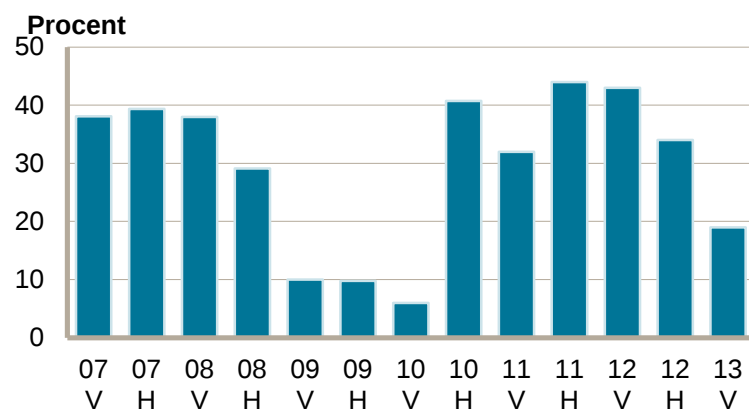
Andelen arbetsställen och offentliga verksamheter som upplevt brist på arbetskraft vid rekrytering senaste sex månaderna. Västmanlands län. Tidsperiod: Våren 2007 – Våren 2013.

Industrin

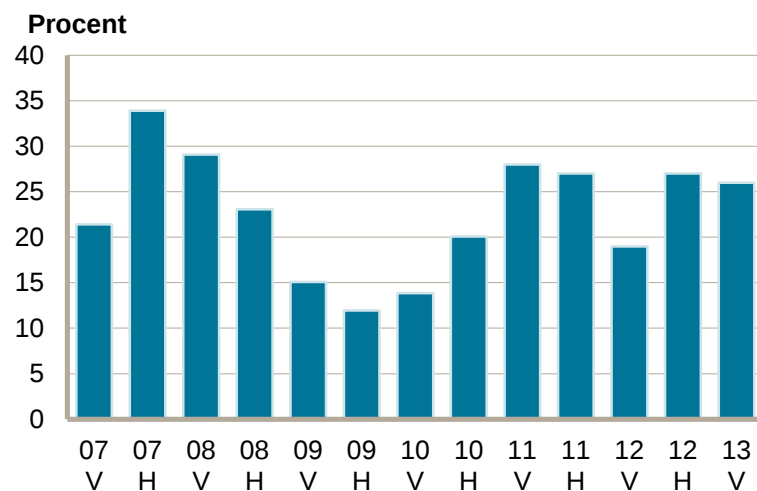
Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Byggverksamhet

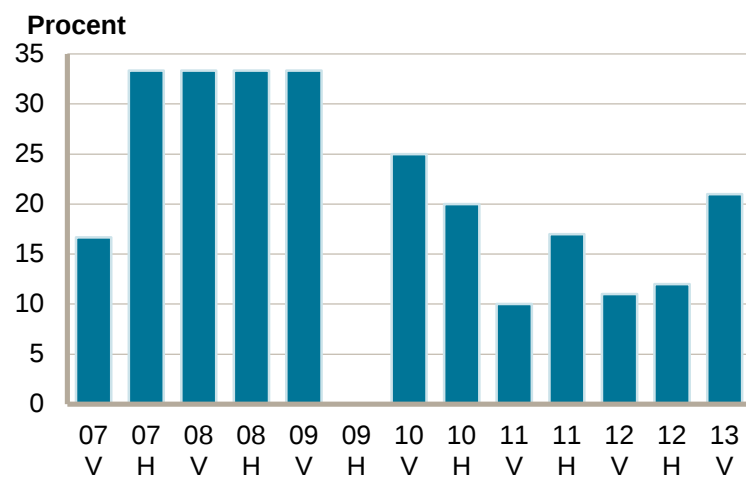
Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Privat tjänstesektor

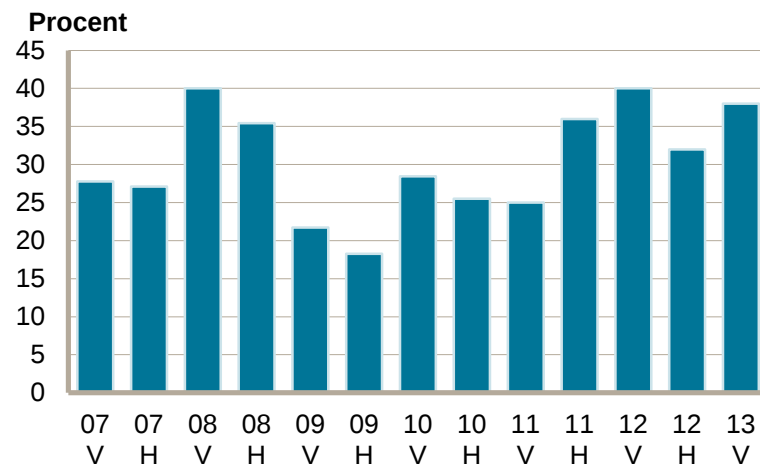
Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Jord- och skogsbruk

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Offentliga tjänster

Källa: Arbetsförmedlingens intervjuundersökningar.

Fakta om prognosen

Arbetsmarknadsutsikterna för Västmanlands län är en del av Arbetsförmedlingens prognosarbete.

På vår webbplats arbetsformedlingen.se/prognoser hittar du arbetsmarknadsutsikter för samtliga län och för landet som helhet. De slutsatser som presenteras är Arbetsförmedlingens egna. Prognosmaterialet är fritt att användas och citeras med källhänvisning.

Ansvarig utredare för denna prognos är Marwin Nilsson, telefon 010-487 49 25.

Om du är intresserad av mer information om framtidsutsikterna för ett speciellt yrke, rekommenderar vi vår webbapplikation *Yrkeskompassen*. Den uppdateras två gånger per år.

Se arbetsformedlingen.se/yrkeskompassen.

I den beskriver vi jobbmöjligheterna det närmaste året för nära 200 yrken.

Dessa yrken täcker tillsammans cirka 80 procent av arbetsmarknaden.

För drygt hälften av yrkena bedömer vi även jobbmöjligheterna de närmaste fem och tio åren. I publikationen *Var finns jobben?*

presenteras en sammanfattning av yrkesprognoserna per yrkesområde.

Nästa arbetsmarknadsprognos presenterar vi i december 2013.